

De decadents a clàssics

El volum de la 'Història de la literatura catalana' dedicat a la 'Literatura moderna' eleva els autors de la mal anomenada Decadència a categoria de clàssics.

Per Lluís Bonada

Els autors de la Decadència, desafortunada etiqueta que ha estigmatitzat la cultura literària catalana entre l'època medieval i la Renaixença, passen, immortalitzats, a categoria de clàssics a través de la nova *Història de la literatura catalana* dirigida per Àlex Broch i editada per Enciclopèdia Catalana, Editorial Barcino i l'Ajuntament de Barcelona.

Així ho mostra el volum IV de l'obra, *Literatura moderna. Renaixement, Barroc i Il·lustració*, elaborat sota la direcció de Josep Solervicens, professor de la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona.

La literatura catalana produïda entre els segles XVI i XVIII, diu Solervicens en el pròleg, assimila els models dominants a Europa; construeix una nova llengua literària, introdueix gèneres, formes i motius que fins aleshores no s'havien conreat mai en català i no solament ofereix una quantitat acceptable de creacions, sinó també obres d'una qualitat i una complexitat considerables que mereixen la consideració de clàssics.

Fruit del treball de recerca d'aquestes darreres dècades, diu Àlex Broch, el concepte i la categoria de Decadència cau en desús i es redefineix la història literària catalana segons les conceptualitzacions que fixen i estableixen les grans literatures occidentals.

"De manera que aquest IV volum —diu Broch— ja es pot enunciar com a Renaixement, Barroc i Il·lustració, conceptes i categories histò-

rics que, a partir d'ara, ja queden definitivament fixats i establerts per explicar la literatura catalana dels segles XVI, XVII i XVIII".

Cada etapa s'explica a través d'un capítol que defineix cadascun dels tres conceptes històrics i estètics, més capítols autònoms que estudien la lírica, narrativa i teatre, així com els dedicats als autors principals: Cristòfol Despuig i Pere Serafí (Renaixement); Vicent Garcia, el Rector de Vallfogona, i Francesc Fontanella (Barroc) i Joan Ramis (Il·lustració).

D'aquests cinc autors, se'n traça la biografia, s'indiquen quins són els testimonis manuscrits i impresos conservats de la seva obra, s'ofereix una visió de conjunt de la seva poètica, se n'individuïtzen trets estilístics o lingüístics i procediments compositius, se'n detecten els models, se n'analitzen les obres més rellevants, se'n subministren propostes de lectura i es ressegueix la petja que deixen en la literatura posterior.

"Però darrere d'aquests grans noms —indica Broch— es configura la relació de tot un seguit d'autors i obres que teixeix una societat literària molt més rica i diversa del coneixement que es tenia fins ara mentre també obre noves recerques i investigacions de futur."

Una novetat

La introducció dels conceptes de Renaixement, Barroc i Il·lustració com a elements centrals per a l'explicació de la literatura catalana de l'edat moderna és, diu Solervicens, una novetat en el model de la història de la literatura, tot i que es tracti de termes ja consolidats en el món acadèmic català.

N'han obert camí als anys setanta i vuitanta del segle XX, recorda el director del volum, Joaquim Molas, Joan Fuster, Eulàlia Duran o Albert Rossich.

Els autors del volum no han, però, perdut el temps dedicant-se a proscriure el terme *Decadència* de manera obsessiva. Consideren que tant les visions panoràmiques com les anàlisis de les obres concretes són la prova més consistent de la nul·la funcionalitat d'una designació que, si més no en l'àmbit acadèmic, ja fa dècades que ha deixat de ser operativa.

Un terme que és inoperatiu si s'aplica als usos lingüístics, atès que en català s'escriuen pràcticament tots els goigs, sermons o dietaris, però també a la literatura de qualitat, complexa →

→ i en sincronia amb la literatura europea, capaç d'articular una nova llengua literària, nous temes i noves estructures textuais, explicables a partir dels paradigmes del Renaixement, el Barroc o la Il·lustració.

Escola europea

“El prejudici que l'únic model dels escriptors catalans de l'edat moderna fos el castellà —comenta Solervicens— va generar l'etiqueta 'escola castellana' per definir la literatura catalana moderna, però, en realitat, la literatura italiana i la francesa tenen un paper força més rellevant del que s'havia cregut i el volum mostra alguns vasos comunicants fins ara no explorats en les literatures italiana i catalana.”

Per exemple, esmenta Solervicens, el fet de situar l'inici del teatre renaixentista català a

Vicent Garcia, el Rector de Vallfogona, és el gran autor del nostre Barroc, i Joan Ramis, de la Il·lustració.

Roma; llegir la constant presència de Garceni i de Fontano en l'obra del Rector de Vallfogona i de Francesc Fontanella en el marc dels jocs barrocs amb la construcció d'una figura fictícia d'autor, o deixar de considerar l'alexandri un vers emblemàtic del neoclassicisme pel seu ritme harmònic i per la seva estructura equilibrada, quan en alexandrins es van escriure les millors obres del Barroc francès i una part de les del Barroc alemany.

L'anàlisi de les tres èpoques segueix una estructura idèntica, amb tres nivells: els trets culturals, estètics i socials (impreses, universitats, corts, acadèmies...), establerts en l'àmbit català i les seves relacions amb models europeus; la producció literària en la lírica, el teatre i la narrativa; i l'estudi dels creadors més rellevants.

Tot i tenir clar que, quan es parla de Renaixement, es pot parlar d'una època, quan es parla del Barroc, per exemple, es pot parlar també d'una marca formal, identificable pels usos estilístics, les opcions retòriques o el repertori mètric. “Al segle XX —diu Solervicens— la vindicació de l'estètica barroca és impulsada abans pels creadors que no pas pels estudiosos, si bé en alguns casos tots dos components conflueixen”.

Així, apunta el director del volum, es podrien englobar dins del Barroc els dissenys de Xavier Mariscal, els poemes de Pere Gimferrer o les posades en escena de Calixto Bieito. ●